

Maadin Nizamnamesinin 30 ncu maddesinin yorumlanmasına mahal olmadığı hakkında

(Resmî Gazete ile ilân : 25 . XI . 1949 - Sayı: 7363)

No.
1654

26 Mart 1322 tarihli Maadin Nizamnamesinin 30 ncu maddesi hakkında Ekonomi Komisyonu tarafından düzenlenen aşağıdaki rapor, Kamutayın 18 . XI . 1949 tarihli Birleşiminde onanmıştır. (Cild : 19 - Sayfa : 3, 643 ve Cild : 21 - Sayfa : 108 : 109)

18 Kasım 1949

Yüksek Başkanlığa

26 Mart 1322 tarihli Maadin Nizamnamesinin « . . . her hangi sınıftan olursa olsun Devleti Aliye ve düveli eenebiye memurları ve bunların akraba ve taallûkatı dairei memuriyetleri dâhilinde bulunan mahallerde maden imtiyazını haiz olamaz. İşbu memnuiyet memuriyette bulunmakla beraber ticaret ve sanata mezun olanlara dâhi şâmildir» diye yazılı 30 ncu maddesinin yorumu hakkında Başbakanlıktan gelen yazı komisyonumuzda okundu:

Bu yazı ile, 30 ncu madde hükmünün tatbikından doğan ihtilâflar vesilesiyle madde metninin Danıştayca türlü şekillerde mütalâa olunduğu ve benzer işlerde dahi birbirinden farklı kararlara varıldığı, son zamanlarda ise bu madde şümulüne girip girmediğinin incelenmesi gereken müracaatların evvelki yıllara nazaran pek çok arttığı ve bu sebeple bahse konu hüküm uygulanmasında baş göstermesi muhtemel ihtilâfları önlemek ve yeknesak bir muamele yürütülmesine imkân vermek bakımlarından halen bu maddenin tatbikatında esas ittihaz edilegelmekte olan:

A) 3656 ve 3659 sayılı kanunlar hükümlerine tâbi daire, teşekkül, müessese ve işletmelerde hizmet görenlerin Maadin Nizamnamesinin 30 ncu maddesinde yazılı memur tâbirinin şümulü içinde bulunduğu;

B) Eti Bank ve Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü gibi yurdumuzun her tarafında maden işletmek, satmak veya aramakla görevli bulunan teşekküller camiasında çalışan personel ile maden mevzuatının tatbikatından sorumlu bakanlığın merkez memurlarının dairei memuriyetlerinin bütün Türkiye'yi ihtiva eylediği;

C) Aynı maddeye tevfikân maden imtiyazını haiz olmamaları icap edenlerin maden arama ve işletme ruhsatnamelerine de sahip olamamaları gerekeceği;

Şeklindeki muamele tarzının kanunun ruh ve maksadına uygun olup olmadığı;

D) Ayrıca akraba ve taallûkat tâbirleri ile kimlerin ve neyin kastolunduğunu;

Yorum yolu ile karara bağlanması istenmektedir.

Memurların mesailerini, yapmakla ödevli buldukları işlere hasreylemelerini, memuriyet nüfuzlarından şahsi menfaat saikasıyla faydalanmak yoluna gitmemelerini, vazifelerini ifa sırasında muttali olabilecekleri hususlardan kendileri veya akraba ve taallûkatı namına faydalanmalarını ve vatandaşların müracaatlarını bu kabil düşüncelere sapmadan yürütmelerini temin edebilmek maksadiyle sevk edilmiş olan bahis konusu 30 ncu madde incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Bu maddedeki «memur» tâbirinin, tatbikatta başka başka anlamlarda alındığı ve Danıştay kararlarının dahi bu noktada mütezat bulunduğu görülmüştür.

Halbuki bugün âmme hizmeti, 1322 senesiyle kıyaslanamıyacak derecede genişlemiş ve Devletin iktisadi sahalarda da vazife alması neticesi olarak Devlet sermayesiyle kurulmuş bulunan teşekkül, kurum ve müesseseler mensupları dahi âmme hizmeti ifa eden birer memur vasfını almışlardır. Bu itibarla maddedeki «Memur» tâbiri 3656 ve 3659 sayılı kanunlar hükümlerine tâbi daire, teşekkül, müessese ve işletmelerde çalışanları da kapsamaktadır.

Mezkûr 30 ncu maddedeki memuriyet, her cihetçe memuriyet nüfuzlarının cereyanına ve yapılmakla mükellef bulunan vazifelerin memurlarca şahsi menfaatlerine hasredilmelerine mâni olmaya mâtuf bulunduğundan maadin mevzuatının tatbikatından sorumlu Bakanlığın merkez memurlarıyla maden aramak, işletmek veya satmak üzere kurulmuş olan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ve Etibank camiasına mensup olanların dairei memuriyetlerinin bütün Türkiye olduğunda ve bunların dışında kalan Bakanlıkların merkez memurları ile mülhak bütçeli idareler ve Devlet sermayesi ile kurulmuş diğer bilimum teşekkül, kurum, müessese ve işletmelerin memur ve müstahdemlerinin dairei memuriyetlerinin, il memurları misillü, vazife gördükleri il sınırı, Belediye memurlarının belediyesine memur oldukları şehir ve kasaba hududu, muayyen bir ile bağlı olsalar dahi birkaç ili ihtiva eden bir bölgede vazife görenlerin vazifeli kıldıkları bölge hududu, askerî memurların mensup oldukları birliğin içinde bulunduğu veya görevli oldukları bölgeler hududu ile mahdut olduğundan tereddüdü mucip bir cihet yoktur.

İşletme ruhsatnamesi, kemiyet ve keyfiyetine ve tâbi bulunduğu iktisadi ve fennî şartlara nazaran imtiyaz mevzuu teşkil edecek surette işleme kabiliyetini madenlerin işletilmesini sağlamak maksadiyle 1942 yılında 4268 sayılı Kanunla ihdas edilmiş olup müddet bakımından daha mahdut olmakla beraber mahiyeti itibariyle imtiyazdan farklı değildir.

Maden İmtiyazını haiz olamıyacakların arama ruhsatnamesine sahip olup olmamaları konusunda Danıştayca muhtelif tarihlerde muhtelif kararlar ittihaz edildiği görülmüştür. Halbuki arama ve imtiyaz birbirini takip eden ve yekdiğerinden ayrılmıyan bir teşebbüs sahası olup arama ruhsatnamesi imtiyazı mütekaddim bir muamele safhasından ibarettir.

Binaenaleyh bahis konusu maddedeki memuriyetin ruhsatnamelere de şâmil olması icap eder. Esasen aksi hal mezkûr madde ile istihdaf edilen maksat ve gayenin tamamen zayı olmasını intaç eyler.

Mezkûr 30 ncu madde, akrabâ ve taallûkatın vüsat ve şümulü bakımından ise kâfi derecede sariftir.

Bu itibarla Maadin Nizamnamesinin 30 ncu maddesinin bu bakımlardan açık olan mânasını yorum yolu ile tâyine mahal bulunmamaktadır.